

Ορθοδοξία και παγκοσμιοποίηση

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες



Από την πλευρά της ορθοδοξίας τα τελευταία χρόνια η κυρίαρχη στάση των περισσότερων εκκλησιαστικών ανθρώπων απέναντι στην παγκοσμιοποίηση είναι η στάση απέναντι σε μια απειλή κατά της πολιτισμικής και εκκλησιαστικής ταυτότητας του ελληνικού λαού, οι

οποίες είναι «συνυφασμένες άρρηκτα» μεταξύ τους και αποτελούν την «πίστη των γεννητόρων μας», την ορθόδοξη «ιθαγένεια[1]», η οποία «έχει αναδειχθεί σε θεμελιώδες εκκλησιαστικό πρίσμα και σε πρωτεύον ερμηνευτικό κλειδί» [2].

Ο χριστιανισμός που γεννήθηκε στο παγκοσμιοποιημένο ελληνιστικό περιβάλλον, δημιούργησε «σοκ στην ύστερη αρχαιότητα» με «τα τρία χαρακτηριστικά υπό τα οποία εμφανίστηκε η Εκκλησία: Πρώτον, η πεποίθηση ότι η πολιτισμική και η θρησκευτική ταυτότητα δεν είναι άρρηκτα συνυφασμένες. Δεύτερον, η προτεραιότητα στο υποκείμενο και στη δυνατότητά του να αποσπαστεί από την εκ γενετής κοινότητά του χάριν της αληθείας. Τρίτον, η έννοια της ιεραποστολής, δηλαδή ο ισχυρισμός ότι κάθε πολιτισμική συνάφεια, κάθε κοινότητα δεν έχει τη δική της, αυτόνομη αλήθεια, αλλά ότι υπάρχει οικουμενική αλήθεια που είναι για όλους»[3].

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η θεολογική αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης ως απειλής, στην ουσία αντιβαίνει και αντιφάσκει τον Θεολογικό λόγο της πρώτης Εκκλησίας. Ο χριστιανισμός με την εμφάνισή του καινοτομεί θεωρώντας φυσικό του χώρο την παγκοσμιοποίηση. Αναπτύσσεται και διαδίδεται «στις πόλεις, στον ανοιχτό αέρα των κοινωνιών όπου διασταυρώνονται οι ιδέες», ενώ με ιδιαίτερη βραδύτητα και δυσκολία κατόρθωσε να εισχωρήσει «στην επαρχία, όπου οι κοινότητες είναι συνήθως ιδιαίτερα συμπαγείς και δεμένες με τη γή και τις σχέσεις αίματος».[4]

Η σημερινή παγκοσμιοποίηση ως η «παγερή πραγματικότητα», η οποία παραδίδει τα πάντα στο χρήμα και λειτουργεί με βάση τον αδυσώπητο και εξοντωτικό ανταγωνισμό, στην ουσία δυναμιτίζει των ανοιχτό χαρακτήρα των συγχρόνων κοινωνιών, ανατρέπει τις κοινωνικές κατακτήσεις, ενώ το δίκαιο του ισχυροτέρου σκόπιμα συγχέεται με το φυσικό δίκαιο. Πρόκειται για τη «στυγνή οικονομική παγκοσμιοποίηση», που συχνά προβάλλεται σαν μονόδρομος για την ευημερία της ανθρωπότητας, την οικονομική και κοινωνική πρόοδο, ακόμη και για την ίδια την επιβίωση της!...[5] Το συγκεκριμένο πρόσωπο της παγκοσμιοποίησης απειλεί να εκμηδενίσει τις θετικές πτυχές του φαινομένου.

Απέναντι σε αυτή ορθώνονται σήμερα τα ποικίλα κινήματα και οι πρωτοβουλίες για μια «παγκοσμιοποίηση με ανθρώπινο πρόσωπο», εναλλακτική, στηριγμένη στον ανθρώπινο πολιτισμό «όπως αυτός εκφράζεται με τα οικουμενικά δικαιώματα του ανθρώπου και τον αγώνα για διάσωση και σεβασμό της ιδιοπροσωπίας των λαών» [6].

Ο ρόλος των θρησκειών στη σωστή λειτουργία της παγκοσμιοποίησης, στην οικοδόμηση ενός πολιτισμού στηριγμένου στον αλληλοσεβασμό και την

αλληλεγγύη, μπορεί και πρέπει να είναι καθοριστικός. Με πρώτο αναγκαίο βήμα την καταπολέμηση του φονταμενταλισμού στο εσωτερικό τους και κάθε μορφή βίας στο όνομα του Θεού, καλούνται να λειτουργήσουν «ως πνευματικό καταφύγιο και πηγή ταυτότητας για τους ανθρώπους απέναντι στα δεινά μιας ισοπεδωτικής παγκοσμιοποίησης»^[7]. Η ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ των θρησκειών και η μέσω αυτού ανακάλυψη και προβολή των κοινών ανθρωπιστικών παραδόσεων και αξιών, θα τις οδηγήσει στην έξοδο από την απομόνωση και την εσωστρέφεια, στοιχεία που τρέφουν τον φονταμενταλισμό και τον φανατισμό^[8].

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν μπορεί να αγνοήσει αυτά τα δεδομένα. Καλείται και αυτή να αναπτύξει τις δικές της πρωτοβουλίες απέναντι στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης, με τις οποίες έχει μοναδική ευκαιρία να εκφράσει δυναμικά την ανεκτίμητη πνευματική της κληρονομιά, να την υπενθυμίσει στην λοιπή χριστιανοσύνη, στις άλλες θρησκείες και στην παγκόσμια κοινωνία, και μέσα από όλα αυτά, να συνειδητοποιήσει, να κατανοήσει και να προβάλει βαθύτερα την οικουμενική της διάσταση.»^[9]

Παρατήρηση: Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας “ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ” του θεολόγου Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.

^[1] Η έννοια της «ιθαγένειας» στην προκειμένη περίπτωση διευκρινίζεται από τον Θ.Ν. Παπαθανασίου ως η «πεποίθηση ότι αυθεντικό είναι το εντόπιο, και ότι αυτή την αυθεντικότητα τη νοθεύουν οι ξενόφερτες επιδράσεις (θεολογικές και πολιτισμικές.» Πρόκειται για την οπτική που «νοεί την ιθαγένεια ως μια πραγματικότητα συμπαγή». Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, « Η κοινότητα ως βρόχος. Η αποστολή της Εκκλησίας στη σκοτεινή πλευρά της σελήνης» στο Πολιτισμός & διαφορετικότητα. Εμείς και οι άλλοι, επίμ. Δημήτριος Γ. Μαγριπλής, εκδ. Αντ. Σταμούλης, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 339

^[2] Ό.π.,σ. 340

^[3] Ό.π., σ.343

[\[4\]](#) *Ο.π.*, σ.349

[\[5\]](#) Κωνσταντίνος Δεληκωσταντής, «Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία», σ.490

[\[6\]](#) *Ο.π.*, σ.492

[\[7\]](#) *Ο.π.*, σ.493

[\[8\]](#) *Ο.π.*

[\[9\]](#) *Ο.π.*